Ч. 90. Львів, вівторок 13. червня 1922. Почтову належність оплачено гуртом. Рік I.

ГРОМАДСЬКИЙ ВІСТНИК

ПЕРЕДПЛАТА:
Місячно в краю 1000 М
ЗА ГРАНИЦЕЮ:
В Америці 1 дол., Франції, Голяндії, Бельгії 10 фр. фр., Італії 10 лірів, Швайцарії 5 фр. шв., Німеччині 75 марок, Чехословаччині 25 корон ч., Болгарії 50 левів, Румунії 50 лей, Австрії 1400 корон. Зміна адреси 50 марок польських.

ОГОЛОШЕННЯ:
Рядок дрібного друку або його місце в рубриці „Оголошення“ 50 М., в „Надіслане“, в „Оповістках“ і некрольоґи 75 М. Між новинками і в редакційній части 150 М., на першій стороні 200 М. За дрібні оголошення 15 М від слова; товстим друком подвійно. В неділі і свята 50% дорожче.

Виходить о годині 7. рано.

Один прим. 40 Мкп.

РЕДАКЦІЯ, АДМІНІСТРАЦІЯ й ЕКСПЕДИЦІЯ: ЛЬВІВ, РИНОК ч. 10

Сучасне міждержавне положення справи Сх дної Галичини.

Східно-Галицька проблема від початку 1922 р. до конференції в Ґенуї — Справа Східної Галичини на порядку дня ґенуенської конференції 10. мая ц. р — Офіціяльний комунікат і його значіння.

I.

(Г. М-й). Ми обіцяли читачам ще в нашій статті з 18. квітня с. р., що присвятимо кореспонденцію також в справі нашої тіснійшої Вітчини, щоби зясувати ролю, яку їй судилось відограти на першій міжнародній конференції в Ґенуї. З незалежних від нас причин, сю обіцянку сповняємо щойно тепер.

Наша східно галицька проблема не впала на дневний порядок ґенуенської конференції з нечевя — „Deus ex machina“. Вона вже до ґенуенської конференції мала за собою свою сьогорічну історію, про яку говорити не було ще до тепер на часі.

А історія її сягає нарад Найвисшої Ради в Кан, яка розпочала була свої наради 6. січня с. р. Тоді Президент Української Національної Ради Сх. Галичини звернувся був з відомою нотою з 28. грудня 1921 до Найвисшої Ради в Кан, — і зясувавши міждержавне становище східно-галицької справи та внутрішне положення населення східно-галицької території, просив Найвисшу Раду о негайне і оконечне вирішення державно-правного становища сеї території.

Справа нашої Батьківщини була взята дійсно на конференції в Кан під наради, — та на жаль, як відомо, ізза упадку Бріяна, конференція Найвисшої Ради в Кан мусіла перервати свої дальші засідання. Через те також не вирішено там долі нашої Батьківщини.

Але Найвисша Рада в Кан привела на світ міжнародну конференцію в Генуї.

Міжтим 22. марта с. р. зібралися на конференцію до Парижа міністри для справ закордониих держав: Англії, Італії й Франції для розгляду конфлікту грецько-турецького, а радше для ревізії першого севрського мирового договору з 10. серпня 1920.

Нетерпляча проволоки що до свого вирішення східно-галицька проблема втиснулася і тут на дневний порядок нарад, однак не прийшло до її вирішення.

Ще не пора і не час вже сьогодня говорити про це, ким вона була піднесена на обох щойно згаданих конференціях, та в якім напрямі йшла вимiна думок покликаних до сього державних мужів Европи.

Але на обох конференціях нашу справу підготовлено, то значить покликані міжнародні чинники сконстатували, що, хоч як є східно-галицька проблема **т р у д н о ю** до вирішення, то однак із за свого переважного міждержавного значіння є пильною і вже зрілою до вирішення. В наслідок отже консеквентних заходів наших покликаних чинників доведено до того, що на обох тих конференціях погодилися великі держави антанти, що східно-галицької справи що до її вирішення відкладати дальше не можна.

З таким міжнародним підготованням застукала справа нашої тіснійшої Батьківщини до дверей міжнародної конферонції в Генуї, в якій взяло участь 34 держав світа.

І знова заходами східно галицької делеґації Української Національної Ради удалось нашу par excellence **п о л і т и ч н у** справу поставити на дневний порядок **е к о н о м і ч н о ї** конференції.

Анґлійський премієр Льойд Джордж на основі попередної ухвали велико-британської делеґації, на якій між иншими заступився за нашою справою голова делеґації Канади проф. Монпеті, поставив дня 10. мая с. р. справу Східної Галичини на порядок дня ґенуенської конфенренції.

Щоби бути вповні обєктивним в оцінці, як поставив Льойд Джордж нашу справу і як над нею дискутовано памятного засідання, позволимо собі навести дослівний текст офіціяльного, сего для нас історичного комунікату з тогож засідання. Він звучить:

Засідання запрошуючих держав 10. мая 1922. (Урядовий комунікат конференції з 11. мая 1922).

Представники запрошуючих держав зібралися вчера в королівській палаті під предсідательством міністра Факти, щоб розглянути кілька закликів, заяв, і доручень, звернених до підкомісії першої комісії з метою ствердити, чи вони входять у програму конференції і чи наслідком того є основа займатися ними.

Рішено виключити з конференційних дискусій відклики Ґеорґії, Вірменії та Азербейджану тому, що сі держави не є европейські. Також відкинено меморіял мешканців басейну Сари з огляду на те, що питання, про яке тут ходить, належить до компетенції Союза Народів. Не взято також під увагу ноти анґорського правительства.

Будуть предложені підкомісії політичної комісії питання, що відносяться до санітарної конференції у Варшаві, **с п р а в а С х і д н о ї Г а л и ч и н и**, **Л и т в и**, мадярських меншостей і кілька справ, які предложила Болгарія.

Обговорювані справи.

В дискусії між запрошуючими державами стануло на першому місці питання акції для поборювання пошестей у Росії (тиф, холєра, тифоїд, дизентерія і т. д.).

Справу розглядано передтим у всіх її подробицях на технічній комісії Союза Народів, на конференції, що відбулася у Варшаві від 20—28. марта 1922.

Запрошуючі держави приняли засадничо доручення сеї конференції і переказали їх ґенуенській конференції. Тим вони признали, що справа пошестей у Росії творить один із найважнійших проблемів, які спонукують до европейської солідарности і до взаїмної охорони і що розвязка сеї справи є одною з найконечнійших умов економічної відбудови Европи.

Другі дискутовані справи ось які:

1) Предложенне поставити на конференції важні наради санітарної комісії у Варшаві щодо пошестей у російських областях. Італійці поставили внесок, аби сі ухвали вписано на дневний порядок і сей внесок принято;

2) **Справа Східної Галичини.** **П о к о р о т к і й д и с к у с і ї п р и з н а н о, щ о с е п и т а н н я в х о д и т ь в д р у г у т о ч к у п о с т а н о в в К а н і з г о д ж е н о с я н а т е, щ о й о г о б у д е р о з г л я д а т и п о л і т и ч н а п і д к о м і с і я;**

3) Протест Українців, що живуть на еміґрації (Уряд Петлюри — *Ред.*). Постановлено не приймати сеї справи під обради, бо конференція не може нею займатися з огляду на те, що вона належить до внутрішних справ російської держави;

4) **С п р а в а Л и т в и. Т а к о ж у т і й с п р а в і т а к с а м о я к у г а л и ц ь к і й р і ш е н о п е р е д а т и д о т и ч н і ж а д а н н я п о л і т и ч н і й п і д к о м і с і ї.**

5) Область Сари. Признано, що се питання належить до виключної компетенції Союза Народів;

6) Річ ішла про низку домагань Ґеорґії. Ґеорґія написала лист, в якім протестує проти того, що російська делеґація малаб повновласть також від імени Ґеорґії. Сю справу віддадуть компетентній комісії уповноважень.

Ґеорґія протестує також проти того, що її не запрошено на ґенуенську конференцію. На се відповіджено, що зроблено се тому, що в Ґенуї не раджено над справами азійських держав. Були тільки дві неевропейські держави, які запрошено на конференцію: Америка і Японія. З другого боку є Японія також запрошуючою державою.

7) Вірменія нарікає так само, що не одержала запросин. Відповіджено їй так само як Ґеорґії;

8) Азербейджан вніс той сам протест і одержав ту саму відповідь;

9) Угорщина поставила внесок на розглячення питання меншостей або ліпше сказати: „Ви конференція, запросіть Союз Народів, щоб він постановив занятися ним“. Справу поставлено на дневний порядок політичної комісії;

10) Болгарія виступила з пятьма просьбами: одна відносилася до відшкодовань, друга до трактовання найбільше управилеєної нації; третя домагалася кредитів, а четверта торкалася меншостей. Пята вимагала виконання договорів у справі виходу Болгарії на Егейськім Морі. На першу і другу точку відповіджено, що їх не можна взяти під дискусію на конференцію; щодо кредитів висловлено погляд, що не є завданням конференції займатися ними: ту просьбу можна би предложити міжнародній фінансовій корпорації, коли би вона утворилась. Щодо питання меншостей і виходу на Еґейське Море, відповіджено, що відповідне прошення було би пішло до Союзу Народів; однак на італійське предложення рішено щодо тих двох останніх питань, що політична підкомісія вислухає пана Стамбулійського.

11) Протест ангорського правительства ізза того, що його не запрошено на конференцію. Відповіджено на се, що його не запрошено тому, бо його уважається азійським правительством.

12) Альбанія домагалася позички сто мілїонів. Відповіджено, що ся справа не належить до компетенції конференції.

13) Чорногора протестувала тому, що її не запрошено. Відповіджено їй, що її не запрошено на конференцію в Кан і наслідком того той сам критерій відноситься до неї що-до ґенуенської конференції.

14) Барту повідомив, що одержав від о. Пізарґо ноту від папи і заявив, що задивляється на неї прихильно. Президент Факта висловився дуже прихильно також і був за тим, щоб ноту передано конференції. Він додав кілька пояснень до третьої точки ноти, котрої, як уже повідомлено, папа не обстоює, але застерігає собі право зробити другу пропозицію“.

Дискусії в часі засідання.

У звичайному вечірньому звідомленню для преси від Льойда Джорджа і від англійської делеґації подано ось які інформації що-до зборів заступників запрошуючих держав: **С п р а в а С х і д н о ї Г а л и ч и н и і Л и т в и б у д у т ь н а п р е д л о ж е н н є Л ь о й д а Д ж о р д ж а п е р е д а н і д о р о з г л я д у п о л і т и ч н і й п і д к о м і с і ї ч и с л о 1., а я к б у д е п о т р і б н о, п р е д л о ж и т ь с я ї х н а п л е н а р н е з а с і д а н н я.**

Але на сю пропозицію уважав пан Барту відповідним зробити свої застереження. Він думає, що таких справ не можна обговорювати в Генуї з тої причини, що вже істнує до того компетентний трибунал амбасадорів, який засідає в Парижі.

Льойд Джордж настоював на те, щоби взяти під **н е г а й н у**

дискусію сі справи з огляду на їх наглість тому, що вони обі підпадають під артикули 2. і 3. резолюції в Кан. Льойд Джордж не бачить причини, щоб тих двох справ не розглядати якраз у Генуї. Тоді Барту застеріг собі згоду на дискутовання тих двох справ спершу в лоні політичної підкомісії, але спротивився рішучо тому, щоб їх зараз винесено на повне засідання.

Англійська делєгація пов'домляє крім того, що не противиться, щоби Союз Народів розглянув домагання Угорщини, однак булоб відповіднійше, якби її розглянула перша підкомісія, до якої належать також наслідні держави австрійської монархії.

Льойд Джордж заявляє, що годиться з Барту і домагається, щоб до дискусії припустити також заступників Угорщини, коли би Скандер жадав зберігання приписів конференції.

Що до листу Болгарії, то Льойд Джордж жадає, щоб його обговорено і вислухано особисто Стамбулійського, пригадуючи його політичну минувшину і його терпіння. Барту годиться.

На ноту папи замітив Барту, що арт. 1. і 2. можна взяти під увагу з виключенням арт. 3.

Факта і Жаспар годяться з Барту і так само виключають арт. 3. з дискусії. Тоді Льойд Джордж заявляє, що ніхто не ставиться прихильнійше до релігійної свободи від нього.

Пять держав виявили всі розбіжні погляди відносно релігійних питань, які є все предметом дуже живих конфліктів. Отже уважають можливим, прийти до порозуміння в справі питань, які відносяться до науки релігії в Росії без попереднього зачерпування докладнійших відомостей тому, що істнує декрет московського правительстам з перед двох років, який не був виконаний.

Жаспар заявляє, що держави мусять згідно підпирати Святий Престол. Льойд Джордж зауважує, що неможливо почати в тій справі діяльности без вмішування у внутрішню політику в Росії, але він зовсім годиться на те, що треба читати меморіял папи в лоні першої підкомісії і взяти його до відома не тільки з пошани до Святого Престола, але також до особи сучасного папи, котрий є приятелем конференції. Він певний, що Святий Престол не буде обстоювати арт. 3., який міг би наразити на небезпеку мир у Сх. Европі".

Не будемо коментувати тих місць комунікату, в яких іде мова про Східну Галичину. Комунікат говорить сам за себе а читачі самі оцінять його як слід. Звернемо лише увагу на те, що справа Східної Галичини поставлена так само, як справа Литви (не Виленщини!).

Нашу справу — як бачимо — поставлено на рівні з литовською державою, що є вже визнаною державою, що є вже дійсним членом Союза Народів, а якої делєгацію запрошено офіціяльно на міжнародну ґенуенську конференцію.

Мимоходом перервемо наші дальші виводи у східно галицькій справі, а звернемо увагу на точку 3) комунікату. Вона дотичить Великої України, згл. меморіялу, зверненого до конференції урядом Петлюри. Жалко робиться, що ставлено справу так, що конференція приневолена була відповісти, що ця справа „належить до внутрішних справ російської держави".

Є се з черги вже таке друге нещасливе поставлення справи Великої України на міжнародній арені, — перший раз було се в Женеві осінню 1920. в часі першого зібрання Союза Народів, а тепер другий раз в Ґенуї. Пишемо се не для критики, або зі злої волі, але в тій ціли, щоби звернути увагу, що ставлення кождого кроку на міжнародній арені повинно бути уперед основно розважене, — бо негативні рішення є також рішеннями, до того дуже болючими у своїх наслідках. Сим ми не думаємо легковажити піднятих заходів тими людьми, яким була доручена та справа.

Велика Україна.

Голод.

Уривок з листа з Полтавщини в д. 22. мая с. р.:

...Багато наїхало до нас і розказують, що поїли вже собак і котів. Багато за день і до нас прийде за куском хліба, але то вже не люде, а самі кістяки ледви пересовують ноги, голі, босі, замучені... Страшно подумати який голод... Хліба не має і не має що сіяти. Що буде цього року невідомо. За голодом йде холєра і епідемія тифу... Слава Богу, ми ще ніхто до цього часу не хворів, а що буде дальше — не знаємо.

З Катеринославщини.

З цілком певних джерел одержали ми такі інформації з Катеринославщини з д. 10. мая 1922 р.:

Голод на степовій Україні безумовно є. Що люде їдять котів і собак — факт. Випадків людожерства в Новомосковському повіті ще не було, але не далеко й до того. За браком котів і собак люде їдять мочену і виварену шкіру з подохлих коней і рогатої худоби, яка по великим цінам продається на шкіряних складах.

Люде забули совість, найбогатші колись люде жебракують, або один у другого краде все, чим тільки можна задавити голод.

Великий лист пересланий через Швайцарію весь переповнений одним проханнєм вислати посилку з хлібом, ні слова про що инше. Продукти можно дістати у большевицьких політичних робітників і спекулянтів і то далеко не все, а ціни на їх подаються такі:

Мука чорна 16 кіло — 9 міл. карб., десять яєць — 1 міліон, бараболі 16 кіло — 4 міл., фунт олію — 1 міл. карбованців.

Масла, сала, цукру не має зовсім. Цукор (у Жидів) по 60 тис. грам. Люде ходять, як тіня і молять, допомогти їм.

Справа Східної Галичини.

Р[illegible] З'їзду Приятелів Союза Народів.

Польська телегр. агенція AW. доносить з Праги, що на останнім засіданню Приятелів Союза Народів українські делєгати поставили резолюцію в справі Сх. Галичини, яка визнає Сх. Галичину самостійною державою. Резолюцію цю принято без дискусії.

Польські делєгати в тім засіданню не взяли участи.

З польських справ.

Поніковскі redivivus.

З Варшави доносять, що найправдоподібніще творцем „нового" польського кабінету буде той сам Поніковскі, якому Пілсудскі відмовив довіря. За Поніковским заявилася більшість соймових партій, обіймаюча 250 голосів проти соціялістичної і людової опозиції, яка числить 150 голосів. Пілсудскі, якому закомуніковано це відношенє голосів за і проти Поніковского, застеріг собі час до надумання.

Польща на гаській конференції.

З Варшави доносять, що польський уряд репрезентуватиме в Гаазі двох делєгатів та кількох експертів. Польський посол в Гаазі одержав порученнє нотифікації цього рішення голяндському урядови, як господареви конференції.

Дописи з краю.

Гуцульщина.

Дещо з Косівщина.

Життя Гуцульської людности в Косівщині не дуже відрадне. Читальні „Просвіти" не всі отворені з браку людий до їх ведення і сильної „опіки" з гори. Нуждою людности повітові власти не журяться, епідемічні недуги тифу і віспи десяткують людий, та заради проти сього не видати ніякої. Наставлені війти і комісарі в переважній части вороги народа, стягають немилосерно данину, а за нанесені шкоди повіню і кльоцами з причини дикої сплавачки дерева, яке іде Черемошом за границю з рабункової лісової господарки, нема кому упімнутися. Всеж таки народнє життя не завмирає, національна свідомість зростає і культурна праця поступає наперед. Основання кооперативи в Кутах розбилося, вправді не так зі злої волі і браку гроша, як більше тому, що наші люде ведуть обмінну товарову торговлю. Кождий на свою руку тягнеть з того великі зиски; розвозять свою „морфу" по цілій Галичині та привозять хліб з долів. Бракує нам склепів з залізом і насінням і люде при зміниім стані вартости гроша бояться в купецьке підприємство вкладати свої гроші.

Кути і Косів а властиво теперішні потентати в сих містах ривалізують межи собою о перенесення староства з Косова до Кут. Кажуть загально, що й гроші в тій справі відграють важну ролю і вони мабуть будуть рішати. Та чи не ліпше було би ужити сих грошей на направу доріг, котрі в такому стані, що годі зі села до села дістатися.

Дня 25. мая відбулося в Кутах свято Т. Шевченка, уладжене місцевими українськими товариствами. Молодь міщанська і інтелігенция

Д-Р ВАСИЛЬ ЩУРАТ.

Куліш — Кулішем.

II.

В духовім розвитку передових людий російської суспільности 1830-тих рр. грав визначну ролю московський кружок Н. Станкевича, де сходилися з собою Білинський, К. Аксаков, Бакунін, Катков, а з ними великий гурт талановитої молодежі. Вони — каже історик того кружка Н. Л. Бродський — жили в атмосфері, переповненій умовими стремліннями і моральними інтересами. Фільософія, мистецтво, наука давали там кождому сильні спонуки, захоплювали ціле єство. З захватним биттєм серця, торжественно-піднесені, егзальтовані учасники кружка говорили „про Бога, про правду, про будуче чоловіка, про поезію". силкувалися зложити розрізнені явища життя в гармонійну цілість, поняти світові закони, що керують життєм, виробити загальний цілосний світогляд, який опанував би релігію й науку, фільософію, мистецтво, етику. Піднімаючися слідом за Шелінгом, Фіхте, Гегелем на фільософські вершини, вони неначе відчували „подих єдиної, вічної Ідеї, яка виявляється в безлічі форм", перед ними розвертався цілий безмежний Божий світ, як „велике видовище абсолютного єдинства в безконечній ріжнородности". Накидуючи на дійсність ідеалістичні серпанки, а „за тим не прикладаючи вартости до досвіду й дійсности" і „тремтячи в таємничому захваті перед її розумностю", словом, переживаючи найрізнороднійші фільософські захоплення, вони все оставались вірні собі й віддалялися від „марної внішности" стремлячи до „абсолютного" і „прекрасного", замикаючись у світі мрій, пишних фантазій про любов і приязнь, любуючись музикою, оглядаючи твори мистецтва і гордо радуючися, що „божественна ідея живе в чоловіці", що світовладні призначення присудили йому бути носителем людскости, апостолом істини і знання". Свідомість, що чоловік є повтореннєм розумного життя, а життє то любов, казала горячо вірити, що „безконечне, найвисше щастє полягає у знищенню свого я в почуванню любови", казала бути свято переконаному в конечній потребі особистого виховання, удосконалення й „поспіху в приближенню людства до царства Божого до чести, до віри". Висше поняттє про чоловіка — про той „сосуд Духа Божого" — вимагало постійної праці над собою, чим скорійшого увільнення від усего порочного, ложного, — а се було звязане з дослідом свого власного єства, з пильно-уважним відношеннєм до своєї особи, до її слабих і сильних сторін, з конечною потребою слідити за собою, спостерігати приступи зла, вважати на зріст любови.

Нераз мрійники стрічалися з сумнівами, які доводили до душевних страждань. Одначе ті страждання не були похожі на страждання високої душі, якій важко під тягаром марнощів, — але на страждання упавшого, що збагнув і рай і пекло, яке йому до того раю загородило дорогу. Та краще страждати, ніж посісти щастє товпи. В одчаю, в смутку, в душевній, неозначеній муці є поезія. З другої сторони примиреннє, тихе успокоєннє, віра в гармонію життя, без огляду на все противне в ньому, без огляду на боротьбу принціпів і річей, руїну і смерть, вливаються в душу через установи релігії.

З кружка, так схарактеризованого Бродським, зявився осеню 1837 р. в Київі на становищі адюнкта по катедрі московської літератури в університеті св. Володимира Василь Красов, — зявився саме тоді, коли на той же університет поступив у характері студента молодий Куліш. В двох перших роках, 1837—1839, Красов викладав теорію вимови і вияснення прикмет московської мови. Наділений поетичним талантом, він торжественним тоном викладу захоплював молодих студентів, хоч глибиною знання не визначався, що виявилося 1838 р. при його докторськім диспуті. І хоч той диспут не увінчався успіхом для Красова, тема його для нас інтересна. Красов диспутовав на тему „Про головні напрями в англійській і німецькій літературі з кінця XVIII. ст", а ся тема представляла тільки частину студії одобреної зразу факультетом: „Про напрями поезії в Німців і Англічан з кінця XVIII. ст. і про вплив їх на нашу рідну поезію". Тому, що зміст дисертації Красова має багато спільного з улюбленими в Куліша явищами з західно-европейської літератури, з тими явищами, що тісно звязані і з Кулішевими оригінальними ідеями, то і вказано буде на тій дісертації трохи спинитись.

(Продовження буде)

спільними силами приладили сцену. Вступне слово виголосив о. сов. З. Стефанович, хори під проводом п. Цалинюка випали знаменито, так само дві деклямації. Сценічний образ, виведений шкільними дітьми і дует двох малих школяриків зі Старих Кут в супроводі скрипок витала публика бурею оплесків. Вечером театральна дружина відограла при повній салі „Невольника". Концерт і свято Тарасове лишили по собі дуже миле враження завдяки тому, що до народної праці станули всі верстви нашої суспільности в повній гармонії. Чистого доходу на добродійні народні цілі прибуло з концерту 52 тис. мп.

Н.

ницею, що про це нема двох думок. Східна Галичина зложила десятки міліярдів на данину. Чи не спроможеться вона бодай на сто міліонів для ратування українського населення, що тисячами денно гине з голоду?

РІЖНІ ВІСТИ.

Розділ запомоги голодуючим в Росії.

Нансенівський комітет несення помочі голодуючим в Росії оголошує, що переслав до Росії 43.000 тон поживи. Половину цих припасів віддано в розпорядимість міжнароднього комітету помочі дітям в Саратові, 10.000 тон комітетови кварків в Бурзулуку, а решту поділено між міста Самару, Челябінск і Царицин.

Турецькі звірства.

Таймс" поміщують інтервю з д-ром Марком, котрого уряд Ангори свойого часу депортував, а котрий в теперішний мент перебуває в Льондоні. Був він свідком турецьких варварств над спокійними Арменцями і Греками. 30.000 христіян впало жертвою різні, або зістало депортованих. Невідома є судьба 10.000 христіян. Згадані факти предложено урядово комісії для розгляду вірменської справи.

Симпатії болгарських хліборобів.

На конґресі хліборобів, що закінчився на днях в Софії, рішено віднестися до уряду з домаганням, навязати приятельські взаємини з сов. Росією.

Раковський і Радек в Болгарії.

Русспресс доносить, що софійські комуністичні круги сподіються приїзду Радека і Раковського до Болгарії на комуністичний зїзд, що вкоротці має відбутися.

Боротьба з большевизмом в Болгарії.

Конґрес болгарських старшин резерви заложив протест що до політики уряду Стамбулійського. Революція закликує старшин станути сильно на перешкоді большевизмови, що загрожує Болгарії.

Реєстрація старшин.

Румунський уряд зарядив реєстрацію всіх старшин чужосторонних армій, котрі перебувають на території Румунії. Особи, котрі не піддадуться реєстрації, будуть карані як дезертири.

Чому Америка сепарується від Европи.

Підчас свята творення нового порту в Палермо промовляв між иншими американський посол в Італії. В своїй промові підчеркнув він, що Америка відсуваючися в деяких справах від співпраці з европейськими державами, має на ціли відсепаруватися не від Европи, але тільки від деяких деструктивних елементів. Сильний опір, що його ставляє Америка зглядом цеї акції, є найліпшою прислугою, яку може Америка віддати Европі. Цей опір мусимо придержати, бажаючи разом з иншими довершити великого діла відбудови світа.

Не можуть рішитися.

З Парижа доносять:

Комітет банкирів дійшов до остаточного переконання, що не може порішити чого небудь в справі емісії міжнародньої позички і відложив свої засідання на три місяці.

Бельґрадська конференція.

ПАТ. доносить з Бельґраду: Дня 9. с. м. зібралися на спільну конференцію премієр Пасіч, міністер закордонних справ Нінчіч, чеський мін. закордонних справ д-р Бенеш, румунський премієр Братіяну і румунський мін. закордонних справ Дуна. Підчас конференції обговорювано плян взаїмного дефензивного договору Чехословакії, Юґославії і Румунії.

Мала антанта радить.

„Ґрацер Таґеспост" доносить з Бельграду, що на конференції представників малої антанти, обговорювано питання її участи в гаґській конференції. Юґославянське пресове бюро видало відносно конференції бюлєтен, де зазначує згідне і солідарне становище малої антанти. На гаську конференцію вишле мала антанта спільно вибрану репрезентацію. Крім цего рішено, щоби мала антанта, ще перед конференцією в Газі, відбула ряд дальших нарад, при чому одну в Празі.

Д'Анунціо знову на арені.

З Риму доносять: Звертає тут увагу поновна акція Д'Анунціо-го, який по відбутій нараді з соціялістами і конференції з фашістами тай Чічеріном, звернувся з довірочним листом до президента Факти. Предвиджується поворот Д'Анунціого до активної політики; передовсім виступить він в ролі посередника між італійськими партіями.

Поміч голодній Україні.

Конфіската і заборона збірок на допомогу „Голодній Україні". В Звенигороді пов. Бібрка сконфіскувала жандармерія 12 сотнарів картофель, 2 сотнарі зерна і 7240 мп. в готівці. — У Вербиці почта Угнів заквестіонувала жандармерія зібране збіжа і гроші (скількости і квоти не подано). В Рогатинщині заборонено рішучо збірки в селах Пукові, Жовчеві, Уїзді, Данильчу, Чесниках. Рогатинське Староство покликуєсь на заборону Станиславівського Воєвідства. Староство в Турці прислало до о. Венгриновича, пароха в Тарнаві вижній отсе письмо: „L. 58|pr. Doszło do wiadomości tutejszego Starostwa, że ksiądz zainaugurował pomiędzy tamtejszą ludnośc ą akcyę zbiórki składkowej na rzecz głodujących Rosyan i Ukraińców. Ponieważ akcya ta jest nielegalną, gdyż ksiądz jako aranżer nie starał się ani nie uzyskał zezwolenia właściwej Władzy na urządzenie i zbieranie składek. — zakazuję dalszego kontynuowania akcyi składkowej pod rygorem odpowiedzialności karnej. Starosta (підпис нечиткий). — З Яворова пишуть нам, що „Староста застановив у нас збірку і через те діяльність повітового комітету спаралізована". В справі всіх тих конфіскат та заборон інтервеніювати буде нині, субота дня 10. червня. Комітет допомоги у Львівськім Воєвідстві та Дирекції поліції."

Збірка в „Дністрі" книжочка ч. 13.380 на допомогу „Голодній Україні" досягла дня 9. червня 1922 р. квоти 2,282.109 мп. (два міліони, двіста вісімдесять дві тисячі і сто девять мп.) Подаємо стан каси до відома Громадянства, бо поіменні викази по часописях пічнуть являтися доперва за кілька день з причин технічних трудностий. Нехай Громадянство складає скоро і обильно датки! Нема власти, що могла би заборонити пересилку як дар любови. Се, що доси зібрано, є супротив страшного голоду на Україні такою зніб-

---

ТЕЛЄҐРАМИ.

Наради над ґарантійним договором.

Ліфилд. (ПАТ.) Наради над ґарантійним пактом мають початися в найблизчому часі. Як доносить „Івнінґ Стандард" є оправдана надія, що по усуненню труднощів в справі сходу, повне порозуміння між обома народами станеться фактом.

Ірляндська конституція.

Ліфилд. (ПАТ.) Наради кабінету над ірляндською конституцією тривали дві години і видали позитивний вислід. Завтра викінчиться основні точки угоди з Ґріфітом і і ірлянська конституція війде в життя.

Кошти Франції на близькому Сході.

Париж. (ПАТ.) Палата ухвалила вчера кредит 31 міл. фр. на вдержання військових сил на близькому Сході.

Бенеш про політику малої антанти.

Білгород. (ПАТ.) Чехословацький през. мін. д-р Бенеш заявив журналістам перед своїм виїздом до Праги, що мала антанта дальше вестиме свою дотеперішню політику. Чехословаччина не є безпосередно інтересована на Балкані, але годиться на всі зарядження Юґославії проти Греції і попре ці зарядження. В справі Росії мала антанта не хоче ніяк викликати який-небудь конфлікт.

Юґославянсько-болгарський конфлікт.

Білгород (ПАТ.) Зачувати, що міністер заграничних справ Нінчіч відвідав учера попол. болгарського посла Тодорова і зажадав, щоби болгарське правительство безпроволочно відповіло на останню ноту Югославії та щоби мішана комісія розглянула події на границі.

Кемалісти почали офензиву.

Ганнover.

Ганове р. (ПАТ.) По донесенням з Царгорода Кемалісти почали нову офензиву коло Ескі Шегір.

Бордо. (ПАТ.) Грецьке звідомлення вияснює конечність почати останню воєнну акцію проти Самсуна. Кемалісти зібрали там сильні засоби до наступу, але це вдаремнили грецькі війська. Крім того було там центральне гніздо турецьких і большевицьких піратів.

Бордо (ПАТ.) Радіо. Грецький комунікат, який обговорює справу бомбардування Самсуна грецькою фльотою, заявляє, що причиною цього було укріплення пристані Кемалістами гарматами тяжкого калібру.

Арештування большевицького летуна в Бесарабії.

Букарешт (ПАТ.) В Бесарабії недалеко Тіґіня осів наслідком ушкодження мотора большевицький літак. Летун хотів літак підпалити, але цьому перешкодили румунські жандарми. Літак віз багато комуністичних проклямацій, призначених для поширення в Бесарабії. Летуна під ескортою відставлено до Кішинева.

Релігійні переслідування в Росії.

Бордо. (ПАТ.) Релігійні переслідування в Росії не вгавають. По донесенням „Дейли Мейл" петоградського митрополита Венямина усунено з уряду й увязнено. Арештовано також могилівського архиепископа Константина.

Японія збільшує воєнну фльоту.

Гановер. (ПАТ.) Японське міністерство маринарки предвиджує на р. 1923 будову 4 легких кружляків по 10.000 тон, 4 по 7.000 і 28 підводних човен. Кошти обчислені на міліон єнів.

Audiatur et altera pars...

(В справі духовної місії в Делятині в днях 19 III. до 2. IV. 1922.)

З кінцем марта ц. р. появилася в „Громадськім Вістнику" допись про духовну місію в Делятині, яка немов гураґан порушила уми і наповнила обуренням чи жалем нашу суспільність проти станиславівського епископа д-ра Григорія Хомишина. Будучи учасником цеї місії і знаючи зміст усіх проповідей, хотів я відповісти на цю допись, однак я вичікував, щоби уми успокоїлися а кромі цього я з дня на день сподівався, що хтось компетентний з духовенства відізветься в обороні правди. Бо коли духовенство густо-часто заслонюється епископом перед теперішними властями, а навіть сильно підчеркує свій послух канонічний, через що, розуміється само собою, скидає одіюм на епископа, то тим більше повинно це духовенство обстати за епископом, коли він покривджений.

Коли однак досі ніхто не відозвався в тій справі, а потім, коли перша буря перегуділа, то зволить Хвальна Редакція помістити і мої скромні враження з цеї місії, так як помістила була вище згадану допись.

В одній із проповідей епископ представив популярним способом основання і життєвий вплив католицької церкви а відтак в сумних красках змалював нещасне положення українського народу, який не може добитися свого добра і достоїнства. Як причину цього лиха подав неушановання і нереспектовання авторітету серед нас самих, через що ми самі не вміємо себе ушанувати. Це лихо, ця найболючіша рана є знов наслідком нерозуміння і непізнання як слід авторитету церкви. І ту навів ріжного рода наші промахи проти Церкви а при тім і те, як у нас трактується епископа. В його голосі та рухах пробивався біль і зворушення. І в тім настрою душевнім відозвався тими словами: „Не прогнівайтеся на мене, не возьміть мені цього за зле, що Вам скажу: в народі, котрий узнає закони божі і людські, зносніща є судьба пастуха, чим доля епископа в нашім народі, бо у нас не хотять узнати в епископі навіть гідности людської. А преція ніякий епископ хоч і має свої хиби, не може зречися почуття людської гідности. А до того почуття гідности людської і я маю право". Не сказав отже епископ, як це подав автор в дописі, що епископ волів би бути пастухом у культурному народі, чим епископом в безбожнім українськім народі. Це велика ріжниця між висказом епископа а цим, що є поміщене в дописі.

Чи епископ мав слушність до цього свого виступу, я не хочу ту розводитися, не хочу сягати в минувшість, а зверну лишень увагу на атаки, які як раз в тім часі сподали на епископа в „Українськім Голосі".

Для дальшого пояснення відношення нашого до Церкви навів епископ розмову двох офіцирів українських, які сказали: „тепер вишлемо до Риму найперше Шептицького а потім Хомишина". Сим хотів епископ напятнувати виключно лише ті одиниці української армії, які мішались до не своїх справ, які губою патріотизм свій зазначували, а замість на фронті боротись, шукали захисту в запіллі. З уст епископа однак не вийшли слова, подані в дописі іменно: „гинули як собаки по стаціях". Проти цього рішучо протестую.

Вкінці епископ зазначив той во-

рожий напрям, який проявився був у нас за української влади, а чого ніхто з нас заперечити не може, коли хочемо бути щирими і отвертими між собою, а саме домагання розділу Церкви від держави і усунення релігії зі школи. Через це хотів епископ вказати, що держави не будується на руїні Церкви і релігії, бо радше держава упаде, а Церков завсігди тревати буде, як це запевнив Христос Спаситель.

З повищого зіставлення ясно виходить, що допись, поміщена в „Громадськім Вістнику" минається з обєктивною правдою.

Тенденційність тої дописі вийде тим яркійше, коли взяти на увагу повний зміст виголошеної проповіди і, коли зважиться цілість усіх проповідей, епископа, виголошених підчас місії в Делятині. Бо подібно як до цілости намальованого образа вимагається не лишень самих ясних красок, але і темніщих, хотяй би вони самі в собі не подобалися, так і на цілість місії духовної зложилися разом усі проповіди, які одні з других виходили і себе доповняли, хотяй декотра з них могла сама собою декому неподобатися. Як що комусь неподобалася одна проповідь, котру так тенденційно надужив автор дописи, то мусів набрати зовсім иншого вражіння і переконання, коли вислухав з увагою дальші проповіди. На приклад була це потрясаюча хвиля, коли в одній із дальших проповідей вечером епископ укляк на проповідниці і разом з вірними, котрі битком наповнили церков, молився перед Найсвятійшими Тайнами о добро і долю українського народу а відтак забхочував вірних, щоби на другий день усі сповідалися і принимали св. причастіє за добро свого народа.

Впрочім, думаю, місія духовна це не збори чи звичайна маніфестація виключно лишень для підйому духа, але на це, щоби вказати на рани, а відтак подати ліки і спосіб до двигнення і оздоровлення. З цего завдання вивязався епископ — на мою думку — як найліпше. Зрозуміли це вірні з простого люду, як також пані і деякі панове, котрі слухали всіх проповідей епископа на місії.

Автор дописі мабуть був хвилину на одній проповіди і зі своїм вражінням пішов поділитися зі суспільністю, не тямлячи, що цим робить кривду епископови, а суспільности [illegible] прислугу.

Один з учасників місії.

НОВИНКИ.

— **Польські сплетні про епископа д-ра Хомишина.** З. с. м. появилася в „Газеті львовскій" телеграма A. W., яку опісля розтрубіла польська преса, немов би то станиславівський епископ обіздив деякі парохії борщівського повіту, виголошував проповіди на тему українсько-польського братання та брав участь в бенкеті уладженім pod wspólnym dachem в Борщеві на його честь. Від о. ректора д-ра Бойчука, який товаришив епископови підчас місії в Борщівщині, одержуємо отсі інформації: „Вістка „Газети львовскої" — виссана з пальця хиба на це, щоби сіяти роздор в нашій суспільности та недовіря до особи епископа. Епископ відбув вправді між 7. і 21. мая с. р. духовну місію в Королівці (борщівського повіту), але в своїх проповідях, що мали за тему справи чисто релігійні, не доторкнувся ніже словом політики ні взаємовідносин національних ані в часі місії, ні після неї не відбувся ніякий бенкет в честь епископа, ні не було жадних депутацій, як це подано в „Газ. львов.". По дорозі на місію і з поворотом повернув епископ до українського пароха в Борщеві, де перебув короткий час в товаристві пароха і свойого капеляна".

— **Товариство Наукових викладів ім. Петра Могили** уряджує слідуючі виклади: понеділок 12. VI. виклад д-ра Балея на тему: „Аперцепція"; второк 13. VI. і середа 14. VI. виклад д-ра Цегельського на тему: „Нові здобутки науки про світло"; пятниця виклад д-ра С. Балея: „Про аперцепцію" (дальший тяг); субота виклад д-ра Шурата на тему: П. Куліш (дальший тяг). Саля Бесіди. Вступ вільний, початок о год. 5 вечером.

— **З Української Мистецької Виставки.** З виставкового секретаріяту пишуть нам: Статистика відвідуючих виставку виявила, що цей многоважний, культурний подвиг, в який вложено стільки творчої енергії і матеріяльних коштів, виявився для більшости українського громадянства . . . передвчасним. Поминаючи хвилеве захоплення виставкою, унаглядне в день її отворення, кождий слідуючий день приносить „Гурткови" одно розчарування за другим. Коли в найблищих днях не оживиться рух гостий, секретаріят буде примушений подумати про — закриття виставки на довго перед усталеним первісно речинцем. На всякий випадок пригадується, що Українська Мистецька Виставка відкрита в Музею Наукового Тов. ім. Шевченка, вул. Чарнецького ч. 24., І. пов. від год. 10. рано до 5. по полудни. Вступ 500 мк. Для молоді 200 мк. Для гуртових відвидин 100 мк. від особи.

— **Коломийське староство і українське духовенство.** Коломийське староство заборонило письмом з дня 10. мая ц. р. українським урядам парохіяльним вести книжки і метрикальні витяги в „єнзику крайовим", приказуючи послугуватись мовою латинською. В наголовках у рубриці „паньство" наказало виписувати: „Republica polona". Найцікавійше, що староство підчинило наші парохіяльні уряди контролі навіть громадських урядів, бо дотичний приказ розіслано не лише інтересованим урядам, але і станицям державної поліції в повіті „celem zawiadomienia starostwa o każdym wypadku niestosowania się do powyższego zarządzenia". Те саме староство зажадало від українського духовенства, щоб воно зарядило по селах „jak najwydatniejszą zbiórkę" на справлення прапора для польського (49-го) полку в Коломиї, який буде рекрутуватися із „synów ziemi pokuckiej". Коментарі, з огляду на цензуру, неможливі!

— **Глум, чи правда?** Нам пишуть: До тепер почта в Тернополі приймала листи, перекази, почтові чеки по українськи адресовані, але густо часто видавала посвідки по польськи. Дня 27. мая ц. р. надав я переказ на 68.400 Мп. до „Руської Щадниці" в Перемишли, але урядник почти заявив, що має припоручення від начальника не приймати грошевих посилок по українськи адресованих. П. начальник Герви, до котрого звернувся я про причину такого поступовання, толкував мені, що одержав інструкцію від своєї власти, після якої лише по польськи адресовані всілякі посилки почта може приймати і він цеї інструкції триматися буде так довго, поки її власть не відкличе. Тимчасом надходять перекази зі Львова і инших міст по українськи адресовані, а навіть Варшава, пересилаючи повідомлення на почтові чеки, адресує до властителів конта по українськи.

— **Іспит зрілости** в державній українській гімназії в Станиславові відбувся в днях 22. до 31. мая 1922 під проводом директора гімназії д-ра Н. Сабата. Зложили іспит з відзначенням: з відділу А: Воробкевич Роман, Грицуляк Осип, Іваницький Евген, Мазуркевич Володимир, Островська Ольга, Патрило Ярослава, Рудель Ісая, Шлапак Степан. З відділу Б: Гнатишак Микола (екст.), Крушельницький Іван, Рурак Степан. З добрим і достаточним успіхом: з відділу А: Бандлер Соломон, Барановська Марія, Бергер Ізраіл, Березовський Володимир, Боднарчук Петро, Бойчук Лев, Борис Софія, Вирста Ігнатій, Вітковицький Северин, Волосянка Михайло, Горовіц Яків, Дольний Осип, Іваницька Ірена, Клєцан Казимир, Когутяк Анна, Кольб Омелян, Кузич Іван, Лещишин Василь, Лисий Марія, Пиндус Степанія. З відділу Б: Андрусів Ілярій, Баранюк Ігнатій, Бек Іван, Боднар Володимир, Бойко Володимир, Борис Осип, Вепрук Степан, Вільчинський Денис, Гарасимюк Володимир, Геналь Михайло, Гуменяк Антін, Гаванський Ярослав, Гіль Антін, Залипка Михайло, Іванійчук Петро, Камінський Іван, Король Микола, Король Степан, Мазур Іван, Мазурик Микола, Мажевський Роман, Моспан Михайло, Мурин Северин, Никифорів Степан, Перейма Евген, Перейма Степан, Романівський Пилип, Руденський Теодозій, Савків Василь, Стек Степан, Стефаник Іван, Турянський Андрій, Урбанович Микола, Чужак Тарас, Шалаута Ярослав, Шанковський Лев, Шевчук Петро. — Репробовано на пів року 4 абітурієнтів, відступив в часі устного іспиту 1 (приватист).

В справі закона про примусове обезпечення.

На численні запити в справі польського закона про примус огневого обезпечення подаємо до відома, що:

1) Закон постановляє найвиразнійше, що обезпечення будинків в „Польській Дирекції взаїмних обезпечень" у Варшаві може наступити допера по упливі часу, на який заключено дотеперішний договір обезпечень в иншім товаристві. В законі нема ніякої згадки, щоби на випадок, коли будинки вже в якім товаристві обезпечені низше своєї теперішної вартости, мусіли вони бути обезпечені на решту вартости в Польській Дирекції взаімних обезпечень. А що до протизаконного поступовання ніхто не може бути змушений, тому і ніхто не може бути приневолений до сего, щоб обезпечав свої будинки в „Польській Дирекції взаїмних обезпечень" чи в цілости, чи в части так довго, **доки обезпечає їх в иншім товаристві.**

2) Обезпечення в „Дністрі" і в товаристві Краківськім є тревалі і так довго не кінчаться, доки обезпечення не виповіджені; длятого не вільно писати у внесках „Польської Дирекції взаїмних обезпечень, що обезпеченнє в тов. „Дністер", чи тов. Краківськім кінчиться в якімсь календарно означенім речинци, а зате треба би писати „обезпечені тревало без речинця".

3) Розсівання агентами „Польської Дирекції взаїмних обезпечень" у Варшаві вісток, що тов. „Дністер" чи тов. Краківське мають бути знесені або що оба сі товариства упали, є очевидно незгідні з правдою і тому належить подавати дотичним товариствам свідків і імена та назви тих, що такі вістки розсівають, в цілі виступлення проти них в судовій дорозі.

4) В цілім законі про примус огневого обезпечення нема ніяких карних санкцій проти тих громадських урядів, що не предложать „Польській Дирекції взаїмних обезпечень" виказів згл. списів чи оцінок усіх громадських будинків. До сего після закона має собі уживати „Польська Дирекція взаїмних обезпечень" своїх таксаторів, а уряди громадські за непредложення тих виказів не можуть бути карані, бо до таких виказів після закона не є обовязані.

Дирекція товариства взаїмних обезпечень „Дністер"

Спис довжників,

які побрали в Земельнім Банку Гіпотечнім у Львові векслеві позички в р. 1919 (в часі безробіття), а які досі ще не поладнали своїх вексля в касі Банку (у Львові, вул. Підвалля ч. 7).

Проти тих довжників змушений Банк подати векслі до протесту і подати до Суду позов о наказ заплати.

З уваги, що запізвані довжники поносять так великі судові кошти, що значно перевисшають самий весь довг, проте Банк здержався був з внесенням позвів ще аж до кінця місяця мая ц. р., щоби дати можність всім довжникам поладнати векслі без позву. Значна частина довжників поладнала свої векслі, одначе — на жаль — ще досить багато довжників досі не поладнало тих вексля і Банк змушений є вже остаточно ті векслі протестувати і скаржити.

Щоби **ручителям** дати можність склонити довжників до поладнання вексля, розпочинається отсим оповіщати партіями спис довжників і їх ручителів в тій ціли, щоби ще бодай частина могла вчасною полагодою вексля запобігти тим так великим коштам.

А саме: з огляду що вношення позвів відбувається **постепенно**, поодинокими партіями, то бодай деякі довжники зможуть евентуально ще запобігти дальшим коштам, через се, що негайно полагодять свої векслі.

Досі не полагодили ще своїх вексля між иншими отсі довжники: (р. перед назвищем значить **ручитель**).

Почтовики.

105) **Колодій** Дмитро, перш. векс. на К 820, ручителі: Бурий Іван, Малець Йосиф, дальш. векс. на К 4633, ручителі: ті самі.

106) **Паньків** Микола, перш. векс. на К 350, ручителі: Серкез Теодор, Рондяк Григорій, дальш. векс. на К. 2770, ручителі: ті самі.

107) **Едерівна** Юлія, Марія, перш. векс. на К 900, ручителі: Куртяк Михайло, Іванюк Александер, дальш. векс. на К 1300, ручителі: Лисипчук Марія, Гура Володимир, Едерівна Юлія, Бердовська Юлія.

108) **Москвяк** Петро, перш. векс. на К 850, ручителі: Віцкар Теодор, Ярка Александер, дальш. векс. на К 4680, ручителі: ті самі.

109) **Максимович** Олекса, перш. векс. на К 1960, ручителі: Гординський Денис, Білинський Жигмонт, дальш. векс. на К 9376, ручителі: ті самі.

110) **Кіт** Теодор, перш. векс. на К 800, ручителі: Шкварок Дмитро, Пригода Микола, дальш. векс. на К 4493, ручителі: ті самі.

111) **Конашевич** Григорій, перш. векс. на К 890, ручителі: Пивоварчук Матей, Мартинюк Павло, дальш. векс. на К 4773, ручителі: ті самі.

112) **Салуський** Евген, перш. векс. на К 1290, ручителі: Паньків Станислав, Мойсеович Осип, дальш. векс. на К 6610, ручителі ті самі.

113) **Гучковський** Володимир, перш. векс. на К 2250, ручителі: Шопа Роман, Курманович Петро, дальш. векс. на К 10.286, ручителі: ті самі і Чудо Евфрозина, Гановацький Володимир.

114) **Біленький** Василь, перший вексель на К. 1060, ручителі: Опацький Марко, Вашків Тимотей; дальший вексель на К. 5.100, ручителі ті самі.

115) **Бодак** Михайло, перший вексель на К. 630, ручителі: Федан Трохим, Биць Тимотей, дальший вексель на К. 4243, ручителі ті самі.

116) **Бучовський** Михайло, перший вексель на К. 960, ручителі: Пурій Олекса, Найдух Микола, Найдух Катерина, дальший вексель на К. 5.100, ручителі ті самі і Андрій Салата.

Видає і за редакцію відповідає Олекса Кузьма. З друкарні Спілки „Діло".